

Housing First evalueren

Housing First evalueren

Bewijs is belangrijk voor de ontwikkeling van Housing First. Enerzijds helpt kwalitatief hoogwaardig bewijs bij het overtuigen van overheden dat Housing First werkt. Anderzijds helpt evalueren Housing First om de ondersteuning te verbeteren en biedt het inzicht in de behoeften en ervaringen van deelnemers.

We beschrijven allereerst hoe je de evaluatie kunt voorbereiden. Vervolgens gaan we in op de verschillende onderwerpen die je kunt evalueren: modelgetrouwheid, effectiviteit en kosteneffectiviteit.

1. Evaluatie voorbereiden

Om effectief te kunnen evalueren is een goede voorbereiding van belang. Een foutief uitgevoerde evaluatie kan de positie van een Housing First-praktijk ondermijnen. Allereerst moet nagedacht worden over de doelstellingen van de evaluatie. Aan de hand daarvan kan gekozen worden voor de juiste vorm van evaluatie. Het is hierbij belangrijk om realistisch te zijn over de beschikbare middelen en het beschikbare budget. Daarnaast is een realistische verwachting van belang. Een correct uitgevoerde evaluatie zal hoogstwaarschijnlijk niet rapporteren dat alles perfect is. Er zullen altijd een aantal zaken uit de evaluatie naar voren komen die verbeterd kunnen worden.

Afhankelijk van de middelen die er beschikbaar zijn kan er gekozen worden voor de gepaste vorm van evaluatie. Een controleonderzoek wordt vaak als een van de meest betrouwbare vormen van onderzoek gezien. Toch kunnen ook de resultaten van dit onderzoek worden afgewezen wanneer het niet zorgvuldig genoeg is uitgevoerd. Een vergelijkend controleonderzoek vraagt veel middelen en is daardoor erg kostbaar. Een observationele wijze van evalueren kan een goede manier zijn om met meer budget toch een betrouwbaar en overtuigende evaluatie uit te voeren.

Kwalitatief onderzoek is daarnaast een mooie manier om Housing First-deelnemers een stem te geven. Zij begrijpen als geen ander welke ondersteuning zij nodig hebben en kunnen daardoor goed zowel de sterke punten als de beperkingen van Housing First aangeven. De effectiviteit van Housing First kan krachtig worden overgebracht door statistisch bewijs te combineren met positieve uitspraken van deelnemers.

Gevalideerde metingen

Een gevalideerde meting is een meting die herhaaldelijk is gedaan en die nauwkeurig is bevonden voor het registreren van datgene er gemeten wordt. Met behulp van gevalideerde metingen kan een kwalitatieve evaluatie worden uitgevoerd. Er bestaan meerdere gevalideerde metingen waar gebruik van gemaakt kan worden. Ondersteuning bij evaluatie is daarnaast beschikbaar via de Canadese Housing First-toolkit¹.

Verantwoordelijkheid

De afzender van de evaluatie kan van invloed zijn op de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid ervan. Een evaluatie door de Housing First-praktijk zelf zal waarschijnlijk minder invloedrijk zijn dan evaluatie door onafhankelijke onderzoekers. Het bewijs van kwalitatief hoogwaardige interne evaluatie kan nog steeds invloedrijk zijn, maar resultaten kunnen eerder in twijfel worden getrokken omdat de aanname bestaat dat men minder snel interne problemen zal rapporteren.

¹ <http://www.housingfirsttoolkit.ca/evaluate>

2. Modelgetrouwheid meten

Het beoordelen van modelgetrouwheid is het beginpunt van de evaluatie van Housing First. Modelgetrouwheid verwijst naar hoe nauwgezet een Housing First-praktijk de kernprincipes van Housing First volgt. Dit is belangrijk omdat succes en mislukking in hoge mate kunnen worden veroorzaakt door getrouwheid aan het oorspronkelijke model. Het is cruciaal om te begrijpen of, bijvoorbeeld, slechte resultaten van een Housing First-praktijk konden worden verklaard door een lage modelgetrouwheid².

De evaluatie begint met het onderzoeken van de manier waarop Housing First diensten levert. Naast inzicht in de structuur en werkwijze omvat het ook het in kaart brengen van de diverse betrokken partnerorganisaties, hoe de financiering is geregeld en hoe het netwerk waarop Housing First kan bouwen is gestructureerd.

De operationele details kunnen variëren. Bijvoorbeeld of een organisatie al dan niet sociale huisvesting gebruikt, een multidisciplinair team in dienst neemt, gebruikmaakt van casemanagement of een combinatie van ondersteuning toepast³. Naleving van de kernprincipes van Housing First kunnen ongeacht de omstandigheden, in geen enkel geval variëren. Wanneer een organisatie de kernprincipes niet volgt dan mag deze niet worden beschouwd als een Housing First-praktijk en dus ook niet worden geëvalueerd als een voorbeeld ervan.

Er zijn verschillende modelgetrouwheidstesten voor Housing First ontwikkeld:

- De Pathways to Housing First modelgetrouwheidsmeting⁴.
- Het Canadese At Home/Chez Soi-programma modelgetrouwheidsmeting⁵.
- De Full Service Partnership (FSP) modelgetrouwheidsmeting⁶.

3. Effectiviteitsonderzoek

Het evalueren van de effectiviteit richt zich op de voortgang die een Housing First-praktijk boekt bij het behalen van de gewenste resultaten. Daarnaast wordt inzicht verkregen in wat de Housing First-deelnemers van de organisatie vinden. De verschillende doelstellingen die Housing First nastreeft kunnen op effectiviteit worden geëvalueerd: behoud van huisvesting, verbeteren van gezondheid en welzijn en bevorderen van sociale integratie.

2.1 Behoud van huisvesting

Er zijn drie manieren om het behoud van huisvesting te meten:

- 1. De tijdsduur dat een deelnemer in dezelfde woning heeft gewoond.**
 - Deze meting geeft een beeld van de mate van huisvestingsstabiliteit. Wanneer deelnemers van de Housing First-praktijk gemiddeld een jaar of langer in de woning wonen toont dat aan dat er sprake is van behoud van huisvesting.
 - De meting is eenvoudig en eenduidig te interpreteren.
- 2. De tijd die een deelnemer in een appartement heeft doorgebracht vergeleken met de tijd waarin hij of zij in andere situaties heeft geslapen en geleefd.**
 - Deze meting geeft een beeld van nacht-tot-nacht.
 - De meting maakt het mogelijk om relatieve veranderingen te registreren. Als iemand voorafgaand aan Housing First bijvoorbeeld drie nachten per week op straat leefde en tijdens de deelname aan Housing First nog maar een of twee nachten per maand op straat slaapt kan gesproken worden van een significante verbetering.
 - Om de resultaten goed te kunnen interpreteren moet de meting bijzonder zorgvuldig worden uitgevoerd. Er moet goed gekeken worden naar redenen waarom iemand bijvoorbeeld niet in zijn of haar appartement sliep.
- 3. De beleving van een deelnemer met betrekking tot zijn of haar huisvesting.**

² Europees bewijs suggereert tot nu toe dat succes van Housing First, voor wat betreft het beëindigen van dakloosheid is gekoppeld aan een hoge mate van modelgetrouwheid op het gebied van de kernprincipes, ondanks dat Europese landen soms zeer verschillende systemen rondom welzijn, gezondheid, huisvesting en dakloosheid hebben.

Pleace, N. en Bretherton, J. (2013) De casus voor Housing First in de Europese Unie: een kritische evaluatie van bezorgdheden over effectiviteit *European Journal of Homelessness*, 7(2), 21-41 <http://housingfirstguide.eu/website/the-case-for-housing-first-in-the-european-union-a-critical-evaluation-of-concerns-about-effectiveness/>

³ Operationele details kunnen mogelijk ook variëren om de verschillen in context toe te staan tussen Europese landen.

⁴ http://www.housingfirsttoolkit.ca/sites/default/files/Revised_HF_Self-Assessment_Survey_12-23-13.pdf

⁵ <http://www.housingfirsttoolkit.ca/sites/default/files/AtHomeFidelityScale.pdf>

⁶ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4097835>

- Deze meting geeft een beeld over de subjectieve resultaten en geeft inzicht in hoe een Housing First-deelnemer denkt over de woning maar ook over de mate waarop hij of zij zich thuis voelt.
 - Heeft de woning alle benodigde faciliteiten?
 - Is de woning in een goede staat van onderhoud?
 - Is de woning betaalbaar?
 - Voelt de deelnemer zich veilig in de woning?
 - Voelt de deelnemer zich prettig in de buurt?
 - Is de deelnemer tevreden over de woning?
- De antwoorden kunnen niet systematisch vergeleken worden omdat elke individuele deelnemer zijn of haar eigen interpretatie van de vragen heeft en de verzamelde resultaten daarmee niet consistent zullen zijn.

2.2 Gezondheid en welzijn

Er zijn drie manieren om gezondheid en welzijn te meten:

1. Eenvoudige metingen gebaseerd op de eigen beoordeling van deelnemers over de staat van hun gezondheid en de verandering in drugs- of alcoholgebruik.

- De meting geeft een beeld van de mate waarin iemand zich beter of slechter voelt voor wat betreft de fysieke gezondheid, geestelijke gezondheid en drugs- of alcoholgebruik. Doordat de deelnemer de beoordeling over zichzelf maakt kan het zo zijn dat deze afwijkt van een beoordeling die een medisch professional zou maken.
- De meting is relatief eenvoudig uit te voeren.
- De antwoorden kunnen niet systematisch vergeleken worden omdat elke individuele deelnemer zijn of haar eigen interpretatie van de vragen heeft en de verzamelde resultaten daarmee niet consistent zullen zijn.

2. Gevalideerde metingen van gezondheid en welzijn, zoals de SF-12 gezondheidsenquête

- Deze meting bestaat uit vragen en antwoorden die passen in een duidelijk gedefinieerd en consistent raamwerk. Daardoor wordt het mogelijk om gegevens te verzamelen die in de loop van de tijd kunnen worden vergeleken voor alle deelnemers van de Housing First-praktijk.
- De meting is relatief complex en zal moeilijker uit te voeren zijn dan simpelweg een aantal vragen stellen over de gezondheid.
- Doordat gebruik wordt gemaakt van erkende en geteste meetnormen zijn de resultaten bijzonder betrouwbaar. Dat maakt ook dat de gegevens meer van invloed kunnen zijn in de buitenwereld en een overtuigend effect hebben wanneer effectiviteit is aangetoond.

3. Extern onderzoek naar gezondheid en welzijn

- Deze meting wordt uitgevoerd door medische teams en psychiaters die in de loop van de tijd de gezondheid en het welzijn van de deelnemers testen.
- De meting is relatief duur en kan moeilijk te financieren zijn.
- Doordat gebruik wordt gemaakt van professionele kennis zijn de resultaten bijzonder betrouwbaar. Dat maakt ook dat wanneer effectiviteit wordt aangetoond dit zeer waarschijnlijk bijzonder serieus genomen wordt door externe partijen.

2.3 Sociale integratie

Gevalideerde metingen over sociale integratie zijn beschikbaar. Kwalitatieve resultaatmeting blijkt echter een bijzonder effectieve manier te zijn om resultaten te verzamelen. Daarvoor kan een gesprek worden gevoerd met deelnemers over hun leven en het niveau van sociale integratie. Om de mate van sociale integratie te meten zijn vragen over de drie verschillende aspecten gewenst: sociale ondersteuning, deelname aan de maatschappij en daginvulling. Hierbij dient rekening te worden gehouden met andere behoeften, eigenschappen en ervaringen van deelnemers. Wanneer er bijvoorbeeld sprake is van een chronisch beperkende aandoening kan dit van invloed zijn op de mate van succes voor wat betreft economische integratie.

1. Vragen over sociale ondersteuning

- Heeft de deelnemer contact met familie?
- Heeft de deelnemer contact met vrienden?
- Heeft de deelnemer een partner?
- Heeft de deelnemer een gevoel van eigenwaarde?
- Voelt de deelnemer zich gewaardeerd?
- Krijgt de deelnemer praktische ondersteuning van vrienden, familie of een partner?
- Heeft de deelnemer voldoende gezelschap?
- Kan de deelnemer bij andere mensen terecht om te praten of advies te vragen?

2. Vragen over actieve deelname aan de maatschappij

- Participeert de deelnemer bij buurtactiviteiten?

- Heeft de deelnemer een goede relatie met de burens?
- Heeft de deelnemer sociale interactie in de buurt?
- Gebruikt de deelnemer sociale media gericht op de buurt waarin hij of zij woont?
- Maakt de deelnemer gebruik van zijn of haar stemrecht?

3. Vragen over daginvulling

- Doet de deelnemer mee aan laagdrempelige activiteiten?
- Volgt de deelnemer onderwijs of een training?
- Doet de deelnemer vrijwilligerswerk?
- Loopt de deelnemer stage of doet hij of zij werkervaring op?
- Heeft de deelnemer betaald werk?

De beoordeling van de verschillende onderwerpen is behoorlijk subjectief. Wanneer twee deelnemers exact dezelfde mate van sociale steun krijgen, kan de ene deelnemer rapporteren dat hij of zij zich ondersteund voelt en tevreden is terwijl de andere aangeeft geïsoleerd en verveeld te zijn.

4. Kosteneffectiviteit meten

De kosteneffectiviteit van Housing First kan op twee verschillende niveaus worden bekeken:

1. Behaalt Housing First betere resultaten dan ander hulpverleningsaanbod op hetzelfde bestedingsniveau of misschien zelfs op een lager bestedingsniveau?
2. Realiseert Housing First een reductie in uitgaven voor andere door de overheid gefinancierde diensten?⁷ Door langdurige en herhaaldelijke dakloosheid te beëindigen kan Housing First bijvoorbeeld besparingen opleveren op spoedeisende hulp, geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg, justitie, bijstandssystemen en andere diensten om dakloosheid te bestrijden.

Om te kunnen meten of er daadwerkelijk sprake is van kosteneffectiviteit is een schatting niet voldoende. Gedetailleerde en kwantitatief hoogwaardige gegevens zijn noodzakelijk om aan te tonen dat Housing First effectieve diensten levert.

Er zijn drie manieren om kosteneffectiviteit⁸ te meten:

1. **Vergelijkende evaluaties met experimentele en willekeurige controlegroepen.**
 - De meting monitort twee exact overeenstemmende groepen gedurende een jaar of langer en vergelijkt de resultaten. De ene groep gebruikt Housing First en de andere groep gebruikt een andere vorm van hulpverlening. Beide groepen moeten tenminste 100 deelnemers bevatten.
 - De meting door middel van vergelijking is relatief duur en kan moeilijk te financieren zijn.
 - Doordat gebruik wordt gemaakt van een zorgvuldige vergelijking produceert de meting kwalitatief hoogwaardig bewijs van de effectiviteit van Housing First⁹.
2. **Quasi-experimenteel onderzoek met gebruik van vergelijkingsgroepen.**
 - De meting monitort twee groepen waarbij de ene gebruik maakt van Housing First en de andere groep gebruik maakt van een andere vorm van hulpverlening. De groepen zijn in dit geval niet exact op elkaar afgestemd en kunnen kleiner zijn.
 - De meting door middel van quasi-experimenteel onderzoek kunnen iets eenvoudiger worden opgezet omdat de groepen niet exact hetzelfde hoeven te zijn.
 - Doordat er tijdens de meting geen gebruik wordt gemaakt van exact dezelfde groepen wordt de vergelijking als minder nauwkeurig gezien en zijn de resultaten over het algemeen minder invloedrijk.
3. **Observationele evaluaties waarbij de effectiviteit beoordeeld wordt door deelnemers.**
 - De meting wordt uitgevoerd door te observeren in welke mate de hulpverlening effectief is voor de deelnemer als het gaat om het aanpakken van de dakloosheid, het verbeteren van de gezondheid en het bevorderen van de sociale integratie.
 - De meting kan vrij eenvoudig worden uitgevoerd omdat de individuele deelnemer in dit geval geobserveerd kan worden.
 - Doordat de meting de verbetering in de situatie van de individuele deelnemer observeert kan de evaluatie bruikbaar en overtuigend bewijs genereren. Echter, het gebrek aan directe vergelijking met andere vormen van ondersteuning maakt dat de resultaten als minder overtuigend worden gezien dan die van evaluaties waarin deze vergelijking wel wordt gemaakt.

⁷ Pleace, N., Benjaminsen, L., Baptista, I. en Busch-Geertsema (2013) *The Costs of Homelessness in Europe: An Assessment of the Current Evidence Base* Brussel: FEANTSA <http://housingfirstguide.eu/website/the-costs-of-homelessness-in-europe-an-assessment-of-the-current-evidence-base>

⁸ Het is belangrijk om op te merken dat een *kosten-batenanalyse* een onderscheidende, uiterst gedetailleerde en complexe vorm van een economische evaluatie is die niet moet worden verward met het evalueren van de kosteneffectiviteit.

⁹ Dit soort willekeurige controleonderzoeken zijn gebruikt om de Franse en Canadese Housing First-programma's te testen en hebben over het algemeen bijzonder positieve resultaten gerapporteerd.